

M 1

A 2005/2006. tanévi

Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny

első (iskolai) fordulójának

javítási-értékelési útmutatója

MAGYAR IRODALOMBÓL

I. MŰISMERET

1. Szerzők – művek – műfajok

Egészítse ki a táblázatot a hiányzó adatokkal!
(Csak teljes, hibátlan sor kap pontot.)

<i>A szereplő neve</i>	<i>A szerző neve</i>	<i>A mű címe</i>	<i>A keletkezés kora (évszázadnyi pontossággal)</i>	<i>A mű műfaja</i>
Gyulafi Lóránt	Arany János	Toldi estéje	19. sz.	(elégikus hangvételű) elbeszélő költemény
Mephistopheles	Goethe	Faust	19.sz.	drámai költemény vagy világdráma vagy könyvdráma
Benvolio	Shakespeare	Romeo és Júlia	16. sz.	tragédia
P. E. grófnő	Mikes Kelemen	Törökországi levelek	18. sz.	fiktív levél
Mikhál	Katona József	Bánk bán	19. sz.	tragédia
Olga	Puskin	Jevgenyij Anyegin	19. sz.	verses regény
Kacsuka	Jókai Mór	Az arany ember	19. sz.	regény vagy „vallomás-regény”
Thunder-ten-Tronckh báró	Voltaire	Candide vagy az optimizmus	18. sz.	szatirikus regény vagy tézisregény
Haimón	Szophoklész	Antigoné	Kr. e. 5. sz.	tragédia
Opor	Csokonai Vitéz Mihály	Dorottya	18. sz.	végeposz

Elérhető pontszám: 10 Elért pontszám:
--

II. SZÖVEGISMERET

Idézet-felismerés

Az alábbi részletek alapján nevezze meg az eredeti mű szerzőjét és a mű címét!
(2-2 információ jelenti a helyes választ. Csak a hibátlan páros kap 1 pontot. 0,5 pont nem adható.)

„S ne hidd, hogy a lantnak
Ereje meglankadt:
Csak hangköre más;
Ezzel ha elégszel,
Még várhat elégszer
Dalban vidulás.”

A szerző neve: **Arany János**
A mű címe: **Mindvégig**

„Újul még az föld is mindenütt tetőled,
Tisztul homályából az ég is tevéled,
Minden teremtett állat megindul tebenned.”

A szerző neve: **Balassi Bálint**
A mű címe: **Borivóknak való**

„S mért nem forr könnyű szememben?
S mért hogy szívem nem reped meg
Vérözönnel keblemen?

A szerző neve: **Kölcsey Ferenc**
A mű címe: **Elfojtódás**

„Felforgat a nagy századok érckezé
Mindent: ledült már a nemes Ílion,
A büszke Karthágó hatalma,
Róma s erős Babylon leomlott.”

A szerző neve: **Berzsenyi Dániel**
A mű címe: **A magyarokhoz**

„Ha a mi fényünk nem lobogna
A véghetetlen éjen át,
Azt gondolhatnák fönn az égben,
Hogy elenyészett a világ.”

A szerző neve: **Petőfi Sándor**
A mű címe: **Európa csendes, újra csendes**

Elérhető pontszám: 5 Elért pontszám:

III. KORSZAKOK

Eddigi tanulmányai alapján csoportosítsa a következő alkotókat a megadott szempont szerint! Minden helyes megoldás 0,5 pontot ér.

Lassus, Kazinczy, Zrínyi, Schumann, Delacroix, Haydn, Balassi, Rubens, Vörösmarty, Pollack Mihály, Pázmány Péter, Boccaccio, Voltaire, Raffaello, Bach, Victor Hugo, Csokonai, Keats, Händel, Janus Pannonius

Reneszánsz: Lassus, Raffaello, Balassi, Janus Pannonius, Boccaccio,

Barokk: Pázmány Péter, Händel, Rubens, Zrínyi, Bach

Klasszicizmus: Haydn, Pollack Mihály, Kazinczy, Voltaire, Csokonai

Romantika: Vörösmarty, Victor Hugo, Delacroix, Keats, Schumann

Elérhető pontszám: 10 Elért pontszám:
--

IV. KISLEXIKON

- világdráma - Az emberiség és a filozófia kérdéseivel foglalkozó drámai költemény.
Olyan lírai alkotás, amelyben a költőien megfogalmazott filozófiai eszmék mellett háttérbe szorulnak a dráma, a színház megszokott követelményei.
- verses regény -A verses epikának a romantika korában kialakult válfaja. Az eposzal és az elbeszélő költeménnyel szemben lényeges szerepük van a lírai elemeknek, az író személyes érzelmeinek és reflexióinak.
- stanza - Nyolc sorból álló versszak, amely 11 és 10 szótagos jambikus sorok váltakozásából áll. Az első hat sor keresztrímmel, az utolsó kettő páros rímmel kapcsolódik egymáshoz. Pl. Arany János Bolond Istók II. ének
- katarzis - A művészetnek a befogadó teljes személyiségét felkavaró, megrendítő hatását nevezzük Arisztotelész nyomán katarzisként. Eredetileg „megtisztulást”, „engesztelést”, belső emelkedettséget jelentett.
- enumeráció - Seregszemle, a szemben álló hősök és csapatok bemutatása, rendszerint a cselekmény megindítása után. Klasszikus eposzi kellék pl. Homérosz Iliász, Zrínyi :Szigeti veszedelem c. művében.

- bukolika - A görög bukolosz (marhapásztor) szó alapján elnevezett pásztorköltészet. A műfaj megteremtője Theokritosz, aki idillikus természeti környezetben ábrázolta szereplőit. Vergilius pásztori költeményeit Eclogae címmel adta ki, ezért ezt a műfajt ekloga névvel is illették.
- sztaszimon - A görög drámában a kardal, amelyben a kar az epeiszodionok (jelenetek) között a cselekmény menetét kíséri, véleményt formál.
- mirákulum - „Csoda”: középkori drámatípus, amely a szentek életét, csodáit, szenvedéseit, vértanúhalálát vitte színre.
- parabola - Példázat, erkölcsi tanulsággal vagy allegorikus értelemmel ellátott rövid, anekdotikus történet. Legismertebb formái az Újszövetségben találhatók: I. Jézus példabeszédei.
- planctus - Mária-siralom, a középkori Mária-himnuszok egyik fajtája. Szűz Mária anyai fájdalmának kifejeződése. A Mária-siralmakban földi érzések, emberi fájdalmak, megrendülések is kifejezésre jutottak.

<p>Elérhető pontszám: 10 Elért pontszám:</p>
--

V. Elemzés, műértés (10 pont)

„Gertrúd öccse, Ottó leghitványabb jellem az egész darabban” – írja Arany János a Bánk bánról írt tanulmányában. Egyetért-e a költő megállapításával? Fejtse ki véleményét!

Arany János tanulmányában a következőt írja: „Gyáva, kéjlegő, ostoba”: minden bűne a lelki és testi erő hiányából ered. Már is egy orgyilkosság bűne terheli: részt vett Fülöp német király alattomos megölésében. Ezért menekült nénje szárnyai alá, kinek támaszát, gyámságát minden nyomon igénybe veszi. De egyszersmind e hatalmas támasz elbizottá tevő a kislelkűt: biztossága érzetében átadja magát kéjenc hajlamainak, legkisebb önuralom nélkül. Azonban még a kéjenc előnyeivel sem bír, hogy személyes tulajdoni által bírjon hódítani: gyáva a szerelemben is. Még bünt sem volna képes elkövetni nénje segélye s a meghitt Biberach mefisztói tanácsa nélkül.

Elérhető pontszám: 10
Elért pontszám:

VI. Hasonlítsa össze a romantikus és realista regény jellemzőit a megadott szempontok szerint! (soronként 2-2 pont – összesen 10pont)

romantikus regény		realista regény
A középkor világa, nemzeti múlt, hagyományok	téma	a jelenkori társadalmi valóság
különleges, egzotikus, esetleg misztikus jelentésű	regénytér	valószerű (részletes és hitelességre törekvő környezetrajz)
szélsőséges jellemek, nincs árnyalt jellemábrázolás	a szereplők megformálása	az egyén külső és belső világának pontos feltárása, a tipikus vonások ábrázolása
fordulatos cselekmény, hatásos, izgalmas jelenetek, a fantázia fontos szerepe	a cselekmény jellegzetességei	hétköznapi, valószerű történések
közvetlen írói jelenlét (reflexiók, érzelmek, az olvasó megszólítása) mitizálás	írói magatartás	objektivitásra törekvés (tárgyilagos, higgadt esetleg szenvtelen előadásmód)

Elérhető pontszám: 10
Elért pontszám:

VII. Irodalmi élet Magyarországon a XVIII. század második felétől a XIX. század közepéig (összesen 10 pont)

1. Mutasson be röviden, a lényegét kiemelve a korszak megnevezett vitái közül – tetszés szerint választva – hármat! (2-2 pont összesen 6pont)

a: Árkádia – pör

A Csokonai sírkövére Kazinczy által javasolt feliratot („Árkádiában éltem én is!”) a debreceniek Kazinczy lenéző gesztusaként / véleményeként értelmezték.

b: Iliász – pör

Kölcsey lefordította az Iliász néhány részletét, elküldte Kazinczynak, aki továbbadta egy sárospataki tanárnak. Vályi Nagy Ferenc a saját Iliász-fordítását készítve sokat átvett Kölcseyéből a jóváhagyása nélkül. Az első plágiumperként is szokták emlegetni.

c: Jottista – ypszilonista háború

A magyar helyesírás alapelveiről folyó vitában Révai Miklós a szóelemző írásmód híve (jottisták), azaz az anyja, bátyja típusú szavakat a kiejtéstől függetlenül – j- betűvel kell írni. Vele szemben Versegly Ferenc (ypszilonisták) a kiejtés szerinti írásmódot szorgalmazta.

d: eredetiségvita

Kazinczy Tövises és virágok című epigrammagyűjteményével (1811) meginduló viták sora az ortológusok és a neológusok között. Kazinczy 1819-es tanulmányában bölcsen azzal zárja a vitát, hogy „Jól és szépen az ír, aki tüzes ortológus és tüzes neológus egyszersmind”. Azaz , véleménye szerint hagyományörzésre és újításra egyaránt szükség van.

e: nyelvújítási vita

A vita lényege, hogy alkalmas-e a magyar nyelv eredeti művek írására vagy egyelőre csak fordításokra. (Az előbbi nézetet képviseli pl. Kármán József, az utóbbit Kazinczy).

Elérhető pontszám:6

Elért pontszám:

2. Kisfaludy Társaság

a: Kinek a tiszteletére alapították? Kisfaludy Károly

Nevezze meg a névadó két fontosabb művét!

Pl. A tatárok Magyarországon, Ilka, Stibor vajda, A kérők, Mohács

Elérhető pontszám: 1

Elért pontszám:.....

b: Említsen a korszakból (a XIX. század közepéig!) két olyan alkotást, amely a Társaság pályázati felhívására készült!

Pl. Arany János: Az elveszett alkotmány, Toldi

Elérhető pontszám: 1

Elért pontszám:.....

3. Egészítse ki a megfelelő adatokkal a mondatokat!

a: 1815 után a magyar színészetnek a vidéki városok (pl. Kassa, Miskolc, Kolozsvár, Székesfehérvár) adtak otthont.

Elérhető pontszám: 1
Elért pontszám:

b: Vörösmarty és Bajza József támogatásával Vahot Imre segédszerkesztőnek vette maga mellé Petőfit az 1844. július 1-jén meginduló Pesti Divatlap-hoz.

Elérhető pontszám: 0,5
Elért pontszám:

c: Döbrentey Gábor lemondása után a „magyar irodalomtörténet – írás atyja” Toldy Ferenc lett a Magyar Tudományos Akadémia titkára.

Elérhető pontszám: 0,5
Elért pontszám:

Összes elérhető pontszám: 10
Összes elért pontszám:

VIII. VERSTAN

1. Janus Pannonius latinul írt költeményének néhány sorát idézzük, Vas István fordításában. A szöveg tördelése azonban szokatlan, prózaszerű: elfedi a sorhatárokat.

a) Ismerje fel a szöveg hangzásában az eredeti versformát, és jelölje be határozott függőleges vonalakkal a sorvégeket!

Három sorvég helyes azonosítása 1 pontot ér.

A teljes, hibátlan bejelölés 2 pont.

Ó, lélek, fényed lecsorogva a tiszta Tejútról | testem tompa, sötét mélyeiben lakozik. |
Nincs panaszom rád, fénylik benned a hű derekasság, | annyira tündöklök rajtad a büszke
derű. | Úgy léptél ki a Rák izzó kapuján: feledésbe | nem merített sohasem téged Léthe
folyó. |

b) Adja meg a sorok metrikai képletét, a verstani jeleket verssoronként egymás alá írva!

-- | -- | - UU | - UU | - UU | --
-- | - UU | - ^ || - UU | - UU | U ^
- UU | -- | -- | - UU | - UU | --
- UU | -- | - ^ || - UU | - UU | - ^
-- | - UU | -- | - UU | - UU | - U
- UU | - UU | - ^ || -- | - UU | - ^

Minden hibátlanul megadott sorképlet ½ pontot ér. A képlet egyszerűbb változata is elfogadható. A teljes, hibátlan megoldás 3 pont.

c) Nevezze meg a felismert versformát (1 pont) és az előforduló sormértékeket (1 pont) !

A versforma neve: (daktilikus) disztichon

Az előforduló sormértékek: hexameter és pentameter

Elérhető pontszám:	7
Elért pontszám:

2. Három Csokonai-versből emeltünk ki egy-egy sorpárt. Közös vonásuk: az egyes verssorok 8 + 7 szótagúak. Mi az alapvető metrikai *különbség* a három versforma között?

a) Rózsaszínnel játszadoznak

Két virító arcaid. (Egy rózsához)

A versforma neve, megkülönböztető jellegzetessége:

trocheusi sorok (négyes és negyedfeles, helyettesítő spondeusokkal)

b) Szemeid szép ragyogása

eleven hajnali tűz (Tartózkodó kérelem)

A versforma neve, megkülönböztető jellegzetessége:

jónikus (ionicus a minore + anapesztus)

(Szimultán értelmezés: a verslábak hangsúlyos ütemekkel esnek egybe.)

c) Izenget már valahára

A párosság istene (Izenget már...)

A versforma neve, megkülönböztető jellegzetessége:

ütemhangsúlyos

(sorképletek: 4|4 és 4|3)

A meghatározó jellegzetesség helyes felismerése 1 pontot ér. Plusz pont nem adható.

Elérhető pontszám: 3

Elért pontszám:

IX. Verses epika

Ki a szerző, mi a mű címe és műfaja?

Szereplő	Szerző	A mű címe	Műfaja
Piroska	Arany János	Toldi szerelme	elbeszélő költemény
Andromakhé	Homérosz	Iliász	eposz
Az amazontermészetű Márta	Petőfi Sándor	A helység kalapácsa	vígeposz
Gyöngyvér	Arany János	Buda halála	elbeszélő költemény
Francesca	Dante	Isteni színjáték	középkori eposz vagy „komédia” vagy epikus keretbe foglalt lírai, filozófiai, drámai költemény
Klütaimnéztra	Homérosz	Odüsszeia	eposz

/csak hibátlan, teljes sor kaphat pontot./

Elérhető pontszám: 6

Elért pontszám:.....

X. Említsen három-három olyan irodalmi művet a szerző és a cím megnevezésével, amelyben fontos szerepe van a fa-, a virág-, a csillag- /vagy más égitest/ motívumnak! Röviden értelmezze is a motívum szerepét a műben!

fa /KITÖLTÉSI MINTA/

Szerző, cím	Értelmezés
pl. Petőfi Sándor: Fa leszek...	pl. A Szerelem gyöngyei ciklus legszebb darabja. A verset elindító kép a metaforák „építményének” alapja.
pl. Arany János Letésem a lantot /Ha a fa élte megszakad.../	pl. A fa szimbólumnak minősíthető. Ha a költői lét lehetetlen, a költészet /a virág/ is elhal.
pl. Janus Pannonius: Egy dunántúli mandulafáról	pl. A mandulafácska a korát megelőző költő metaforisztikus megjelenítése.

virág

Szerző cím	Értelmezés
pl. Csokonai Mihály: A Reményhez	
pl. Balassi Bálint: Kiben az kesergő Céliárul ír	
pl. Tóth Árpád: Elégia egy rekettyebokorhoz	

csillag vagy más égitest

Szerző cím	Értelmezés
pl. Vajda János: Az üstökös	
pl. Arany János: Buda halála /”Csillag esik, föld reng: jött éve csudáknak...!/ pl. József Attila: Reménytelenül	

/Minden helyes megoldás elfogadható/

Elérhető pontszám:9

Elért pontszám:.....

XI. A választott témára vonatkozó kérdés.

**Fogalmazzon meg öt olyan szakmai problémát, amelyre választ kíván adni
dolgozatában! Egy-egy probléma világos megfogalmazása 2 pontot ér.**

Figyelem! Értelemszerűen minden helyes és jól kifejtett válasz elfogadható.

Elérhető pontszám:10

Elért pontszám:.....